

Дяків М. В.

доцент кафедри образотворчого мистецтва,
Інститут мистецтв, Прикарпатський
національний університет ім. В. Стефаника

СУЧАСНИЙ ДИЗАЙН МЕБЛІВ З МЕТАЛУ

Анотація. В статті зосереджена увага на виявленні художньої виразності творів ковальства та зроблена спроба проаналізувати специфіку формотворення меблів з металу. Важливим у дослідженні є питання творення меблевої тектоніки як окремих виробів так і наборів, визначення взаємозв'язку матеріалу, декорування, функцій.

Ключові слова: ковальство, дизайн меблів, метал, декор, фактура, кування.

Аннотация. Дякив М. В. Современный дизайн мебели из металла. В статье сосредоточено внимание на выявление художественной выразительности произведений кузнечества и сделана попытка проанализировать специфику формотворчества мебели из металла. Особенным в исследовании есть вопрос творения мебельной тектоники как отдельных изделий так и наборов, определение взаимосвязи материала, декорирования, функций.

Ключевые слова: кузнечество, дизайн мебели, металл, декор, фактура,ковка.

Summary. Dyakiv M. V. Modern design furniture made of metal. The article focuses on the identification of artistic expression works blacksmith and an attempt to analyze the specific shaping of metal furniture. An important question in the study is the creation of furniture tectonics as individual items and sets, determine the relationship of the material, decorating, functions.

Key words: forging, furniture design, metal inlay, texture, forging.

Результати досліджень. На шляху становлення ковальського ремесла важливим є етап “винайдення заліза у I тис. до н. е. і способів його обробки” [1, 6]. Розвиток ковальства був очевидним з тих причин, що в своїй діяльності людина користувалась металевими знаряддями праці. Традиція оздоблення та виготовлення меблів з металу сягає доісторичної епохи, а саме в Китаї меблі оздоблювали ажурними металевими накладками, в Єгипті використовували бронзові деталі, в побуті Етрусків були знайдені триножники, дзеркала в бронзовій оправі, в епоху готики “...серед побутових речей із заліза, треба згадати стілець із шкіряним сидінням, що знаходиться з XIV ст. і до нині в скарбниці собору Байє” [5, 302].

Декоративна функція меблів з металу іноді переважає над функційною, зокрема це спостерігається у декоративній скрині Анни Австрійської (1645 р.), де чеканим і прорізним золотом заповнено усю поверхню виробу, що слугує окрасою простих прямолінійних форм конструкції.

Серед французьких металевих меблів вирізняються вироби Ф. Томира – бронзівника, який працював для Марії Антуанети – ним створені бронзові накладки і декор для шафи, а також столик із Трианона з ніжками у вигляді жіночих фігурок.

На поширення металевих предметів у побуті галичан мали вплив світові тенденції розвитку металевої галузі; в 60-х рр. XVIII ст., раніше ніж в інших країнах Європи, промисловий переворот розпочався у Великобританії, і зокрема цей процес торкнувся важкої промисловості [4, 224]. Ці фактори сприяли збільшенню кількості виробів та механізмів з металу, використанню новітніх способів обробки металу (зварювання) в Європі, з якої пізніше на територію Галичини завозили готові товари в тому числі і меблі.

Художнє ковальство Західної України формувалось на західноєвропейських впливах та на своїй історично-складених регіональних традиціях обробки металу. Ці багатовікові ремісничі традиції ковальства є основою професійної освіти художнього ковальства у творчих закладах Львова, Івано-Франківська, Косова, Вижниць тощо.

На початку XXI ст. в художньому металі Галичини “...зросла зацікавленість до облаштування архітектурного середовища...”, як екстер’єру так й інтер’єру [8, 44]. В останньому значна увага відведена облаштуванню меблями не тільки з дерева, а й повністю або частково виконаних з металу. Найпоширенішою типологічною групою є меблі для відпочинку – стільці, крісла, лавки, якими користуються на відкритих терасах, площадках, в садово-парковому облаштуванні, адже стійкість матеріалу (металу) до температурно-кліматичних змін зумовлює їхнє використання. Інтер’єр спальні передбачає ліжко на металевому каркасі з металевим узголів’ям, що дублює формотворення звичайних дерев’яних меблів, а також столики різноманітних форм на металевій основі зі скляними або дерев’яними стільницями.

Меблі з металу мають зовсім іншу декоративну систему форм, завдяки цьому оновлюються естетичні ознаки меблевих конструкцій, з’являються цікаві

Надійшла до редакції 30.11.2012

дизайнерські розробки. Аналізуючи сучасне ковальство, зокрема меблеве виробництво, треба відзначити його полістилістичність; меблі з металу так само як і дерев'яні мають ознаки неоренесансу, необароко, неомодерну та інших стилів. Популяризації набули конструктивізм та хай-тек, які у тектоніці визначаються чіткістю та прямолінійністю конструкцій із нержавіючої сталі.

Складений певний набір елементів та деталей, якими користуються ковалі при створенні виробів з металу і серед них: спіральні елементи, есики, піки, розети, корзини, баясини, квіти, листя, кулі, насадки (перстені), фланці, орнаменти, декоративні стрічки, декоративні цвяхи, профільовані труби [3; 7; 9]. З усіх перелічених елементів одні є основою для конструкції, а інші слугують для естетичного оформлення виробів. Наприклад, спіральні елементи на зразок S-подібних баясин, орнаментальних завитків, крученого залізного прута, квадрата карбованого, декоративних поліс використовують для каркасу, а іноді на металевих площинах з накладок складають різні композиції.

Початок ХХІ ст. позначений генезисом тектоніки – від невдалих спроб інтерпретації форм та декору минулого до завершених в масштабі, гармонійних за декоративним вирішенням меблів.

Основною формою організації діяльності ковалів є невеличкі майстерні, фірми, фабрики, в яких займаються виготовленням виробів з металу. Наприклад, в м. Калуші Івано-Франківської обл. функціонує фірма “Ковосвіт”, де виготовляють меблі з металу (стілці, лавки, столики, крісла-качалки). Прикметною ознакою виробів цієї майстерні є рослинна стилістика, переплетенням стебел та гілок оздоблені спинки і ніжки стільців, опори столики, бильця крісла-качалки. Майстрами “Ковосвіту” було розроблено декілька варіантів лавки-гойдалки – металевий каркас з навісом, до штанги якого кріпиться лава, що при механічному русі розгойдується. Ажурні композиції з гнутих неомодерних елементів оздоблюють каркас виробу, гармонійно вплітаються в спинку лавки та обрамляють раму під навісом. Різниця в розроблених варіантах лавки-гойдалки полягає у стилістиці декорування традиційної конструкції, остання складається з двох опор на ніжках, рами для навісу, підвісної лави. Опори лавки-гойдалки прямолінійно-геометричної та дугоподібної форм виконують функцію каркасу, але при цьому їх форма є головним декоративним акцентом.

Традиційні набори меблів для відпочинку також виготовляє фірма “Меркурій холдинг груп” (м. Калуш), що на щорічних фестивалях ковальської майстерності в Івано-Франківську представляє лави, стільці, крісла, столики для садово-паркового облаштування. Добре спроектовані меблі цієї фірми виявляють ознаки підвищено комфорту, який полягає у широких сидіннях, спинках крісел, лав, анатомічно знайденої висоті столів. Тектоніка крісла з набору для відпочинку є інтерпретацією барокових дерев'яних меблів, що очевидно з форм вигнутих назовні ніжок, які об'єднані з рамою під сидінням та пластичними дугоподібними

бильцями. В композиції металевих каркасу розміщені також і дрібні спіральні, листкові елементи, кулі, а в довершення металеві конструкції профільованню піддано дерев'яну спинку. Отже, є очевидна певна стилістична спрямованість роботи “Меркурій холдинг груп”, яка якісно відрізняється на тлі інших виробів. Цьому сприяє велика конкуренція між фірмами на споживчому ринку і авторам кованих меблів доводиться вражати глядача двома визначальними ознаками тектоніки – зручністю та естетичністю.

У процесі пошуку цікавих меблевих форм майстрами “Ковосвіту” створено авангардну ніжку-опору для круглого столика у вигляді фігурки людини пластичного силуету, що підтримує скляну стільницю. Стіл як частина інтер'єру та екстер'єру видозмінюється, щодо дизайну тектоніки. Головним чином функційне призначення стола впливає на композицію металеві конструкції, але “...суть столу як центру в жодному з цих варіантів не зникає. Додайте сюди енергію творення від вогню, і отримаєте прекрасні ковани шедеври” [2, 71]. Столики на металевій основі є прототипами форм дерев'яних меблів, вони різноманітні за конструкцією, за методами виконання, за стилізацією декору. Репрезентовані у журналі “Ковальська майстерність” світліни стільців і столів виготовлених у різних регіонах України дозволяють простежити авторські ідеї меблевої естетики. Гармонія авангардних композицій столів з трубчастими ніжками О. Папушнікова (Дніпропетровськ) суперечать неомодерній пластичності основи крісла О. Зініна (Калуш), а в ряді робіт ужгородських майстрів помітні ознаки різностильових пошуків з акцентуванням на підвищену пластичність форми.

З початку 2000 рр. на споживчому ринку кованих виробів поживається попит на продукцію Івано-Франківських найпотужніших ковальських майстерень “Гефест” та “Арма”. Художня виразність виробів цих фірм досягається прийомами кування, а доцільне застосування технічних нововведень пов'язане з тим, що вони є повноцінними “...ужитковими творами об'ємно-просторової форми...” [6, 180]. Меблі ковальської майстерні “Гефест” виявляють різну стилістичну подачу, через лаконічність неготичних, неокласичних, неомодерних форм прототипами, яких є меблі з дерева. Основним декоративним акцентом таких меблів є конструкція, яка вигнутими абрисами графічно передає стилістику металевих прута. Очевидно, що меблі цих фірм мають всі ознаки художнього об'єкту з професійним поєднанням фактури, техніки, пропорцій, стилістики.

На фабриці художнього ковальства “Арма”, дещо схожий стилістичний підхід до створення меблів з металу. Опираючись на вподобання замовників у цій майстерні імітують історичні форми дерев'яних меблів, при цьому вироби виготовляють техніками кування та зварювання.

На Україні проводяться фестивалі, які сприяють поширенню ковальського мистецтва з 1990 рр. у Львові, Донецьку, проте “...зараз Фестиваль саме у нашому місті (Івано-Франківськ) вважається представницьким. Іноземці кажуть, що він не поступається навіть тому, який проводиться у Бельгії



Вироби фірм "Гефест" та "Арма".

і вважається фестивалем дуже високого рівня” [10, 21]. Кожного року в травні до Івано-Франківська з’їжджаються ковалі з 22 країн світу. У цьому святі беруть участь ковалі місцеві та з прилеглих областей. Сучасний дизайн виробів львівського ТЗОВ “Менсбуд”, які пропонують ексклюзивні художні ковані вироби з нержавіючої сталі, алюмінію тощо. Серед предметів інтер’єру помешкання традиційні форми лавки, стільців, крісел, ліжок, а для громадських приміщень лави з деталями із нержавіючої сталі. Застосування новітніх технологій – фактурення металопрокату, гнуття труб, профілю на професійному обладнанні, електростатичне обладнання для фарбування дозволяє урізноманітнити художні прийоми виконання творів. Металеві конструкції містять багато елементів створених зі спіралевидних, гнутих, профактурених поверхонь прутів, що утворюють частини меблів (спинки, бильця, ніжки). Стилiзований декор поєднує стилі неоготики та неомодерну, неоренесансу та неокласицизму, результатом чого є несподівані

композиційні рішення. Наприклад, на узголів’ї ліжка можна побачити неоготичні елементи архітектури виконані пластичними лініями неомодерну. Такий симбіоз здавалось би непоєднуваних за стилем елементів можна спостерігати у меблях багатьох майстрів, де художня інтерпретація творить власний стильовий напрям притаманний певному автору.

Спостерігаючи за майстер-класами ковалів на фестивалі в Івано-Франківську можна відзначити майстерню художнього кування “Кришталева купіль”, в якій працюють Куліковський В., Нейко С., Максимюк А., Іоняк М., Іоняк П., Олексій С., Кумухар І. Меблі їхнього виробництва характеризуються стилізацією рослинних неомодерних форм з об’ємними квітковими елементами. Зокрема у тектоніці крісла відчутний вплив авангарду у поєднанні з неомодерною пластикою гнутих ліній бильця, спинки, який виявляється у нетрадиційній формі з асиметричними дугоподібними абрисами двох стебел переплетених в композиції спинки з дерев’яною вставкою. Химерність форм квіткових об’ємів кал, листя мережать конструкцію та



Крісло. Ковальська майстерня "Кришталева купіль". Чернівці.



Крісло. Фірма "Меркурій холдингс". Калуш.

виштовхують інородний матеріал (дерево) в площини сидіння, білець та спинки. Безперечно такий творчий задум є спробою втілення у металі краси природного середовища та авторського бачення меблевої форми.

Фестивали ковальської майстерності дають можливість охопити увагою творчість майстрів з усієї України. Чимало ковалів приїжджають з Києва, Луцька, Криму, щоб поділитись та обміняти досвідом і просто щоб засвідчити свою творчість. В такій конкуренції виділяють позитивні риси розвитку цього роду занять; прагнення до сучасного формотворення меблів з металу.

Висновки. Завдяки металевій пластиці меблеві форми отримали нову естетичну подачу, яка пов'язує у єдину композицію різнофактурні (метал та тканини), різнотекстурні (метал та дерево) матеріали. Майстри Івано-Франківська, Калуша, Львова, Чернівців та багатьох інших міст Західної України активно впроваджують нові ідеї у виготовлення меблів з металу, інтерпретують декор, форму та експериментують з технічними засобами, технікою виконання, що особливо позитивно відображається на результаті. Тому ковалі користуються широким асортиментом металопродукції, а також готовими штампованими елементами декору, що полегшує та пришвидшує процес творення. Ковані твори створені за індивідуальними ескізами різко відрізняються від готових масоводубльованих форм, насамперед цікавою стилізацією елементів художніх стилів, композицією та масштабом частин меблів. Автор у творчому процесі

поєднує художні і технологічні знання, зумовлені вимогами функційної естетики. Ковальство сьогодення є одним зі способів формотворення предметного світу людини, в якому присутній художній образ, що виявляється, зокрема, через меблеві форми.

Література:

1. Боньковська С. Н. Ковальство на Україні (XIX – початок XX ст.) / С. Н. Боньковська. – К.: Наукова думка, 1991. – 110 с.
2. Войцехівська Т. Його величність кований стіл! / Т. Войцех // Ковальська майстерня. – К.: Видавничий дім "Аванпост-прім", 2007. – №2(8). – С. 71–77.
3. Ковані елементи: каталог / Вступне слово В. Двуречинський. – Київ, 2007. – 40 с.
4. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория: учеб. пособие для студентов архитектуры и дизайн. специальностей / Н. А. Ковешникова. – 2-е изд., стер. – М.: Омега-Л, 2006. – 224 с., ил.
5. Моран А. История декоративно-прикладного искусства / Анри де Моран; пер. с. фр. Н. И. Столяровой, Л. Д. Липман. – М.: Искусство, 1982. – 577 с.: ил.
6. Рудницька О. П. Українське мистецтво у полікультурному просторі: навч. посібник / О. П. Рудницька – К.: "Екс Об", 2000. – 208 с.
7. Пліт. Стальні ковані елементи: каталог. – Івано-Франківськ, 2007. – 38 с.
8. Станкевич М. Є. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника / М. Є. Станкевич // Ковальська майстерня. – К.: Видавничий дім "Аванпост-прім", 2006. – №3(5). – С. 43–56.
9. Сторожук: каталог. – Київ, 2008. – 15 с.
10. Шегда Н. Є чому навчитися і в нас... / Н. Шегда // Репортер. – №20. – 15 травня, 2008. – С.21.